

Marta Bałazak

Postawa nauczyciela informatyki wobec pracy w szkole

Dydaktyka Informatyki 11, 117-122

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Marta BAŁAŻAK

Dr, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny w Radomiu, Wydział Filologiczno-Pedagogiczny, Katedra Pedagogiki i Psychologii, ul. Malczewskiego 29, 26-600 Radom; e-mail: martabalazak@wp.pl

POSTAWA NAUCZYCIELA INFORMATYKI WOBEC PRACY W SZKOLE

IT TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS PROFESSIONAL WORK IN SCHOOL

Słowa kluczowe: nauczyciel, postawa wobec pracy, obowiązki zawodowe, odpowiedzialność zawodowa.

Keywords: teacher, teacher's work value, professional duties, professional liability.

Streszczenie

Artykuł dotyczy podstawowych elementów pracy nauczyciela. Obejmuje ona różne aspekty działalności w szkole, spełnianie obowiązków zawodowych, różne stosunki wobec pracy oraz te elementy opisu jego sylwetki zawodowej (np. wiedzy zawodowej m.in. jako znajomość zakresu wiedzy pedagogicznej niezbędnej do wykonywania działalności nauczycielskiej, wiedza o przedmiocie, uczeniu, wiedza o uczniu i o szkole), które pozwalają ocenić go jako pracownika i jako pedagoga. Przedstawiono też różne typy odpowiedzialności nauczyciela.

Summary

This article relates to basic functions of a teacher. Teacher's work includes many aspects of activities at school, fulfilling obligations at job and attitudes towards work and elements that allow to evaluate his profile (among others the understanding the scope of pedagogic knowledge that is essential to perform teaching activity, knowledge about the subject, teaching, knowledge about the student and about the school). There are also presented different types of teacher's responsibility.

Wprowadzenie

Studenci kierunków pedagogicznych po ukończonych studiach bezpośrednio mogą podejmować pracę w szkole, zaś absolwenci innych specjalności (jak informatyka) muszą natomiast uzupełnić studia wyższe o przygotowanie pedagogiczne.

Część nauczycieli uczy jedynie jednego przedmiotu, część zaś posiłkuje się przy wypełnieniu pensum drugim przedmiotem, godzinami w bibliotece czy dyżurami w świetlicy szkolnej; pracują niekiedy jednocześnie w dwóch szkołach. Jedni z nich, widząc trudności w nauczaniu swego przedmiotu, postarali się o podniesienie wartości swojej pracy i swojej jakości jako pedagogów, zdobywając przygotowanie do nauczania drugiego przedmiotu lub stopień specjalizacji w zawodzie. Przytoczony układ pracy nauczycieli wskazuje już na zróżnicowanie ich postaw i zachowań wobec pracy pedagogicznej.

Zakres zachowań nauczycieli w szkole

Nauczyciele na lekcjach realizują założony program nauczania. W tym występuje zbieżność ich działań w szkole. Różnice są natomiast w pracy pozalekcyjnej. Prowadzone są w szkołach zajęcia komputerowe dla poszukujących zatrudnienia, finansowane przez fundusze europejskie, zajęcia dodatkowe, a opłacane przez gminę lub organizacje pozarządowe. W formie zajęć pozalekcyjnych współpracują z uczniami w kołach zainteresowań, wspomagają redagowanie np. periodyku samorządu szkolnego i szkolnej gazetki ściennej, uczniowie pod opieką nauczyciela informatyka mogą pracować przy komputerach szkolnych przygotowując się do zajęć z innych przedmiotów. W szkołach nauczyciele informatycy zazwyczaj prowadzą strony internetowe placówek.

O ile działalność na lekcjach stanowi formalne podstawy funkcjonowania w szkole i jest warunkiem wspólnym dla wszystkich nauczycieli, to zajęcia pozalekcyjne wskazują na różny poziom zaangażowania się w ich pracę. Powodem tego jest fakt, iż nie we wszystkich szkołach zajęcia pozalekcyjne przydziela w sposób obligatoryjny dyrektor szkoły; zdarza się, iż propozycje prowadzenia tych zajęć wychodzą właśnie od nauczyciela.

Wiedza informatyczna nabyta podczas studiów po paru latach pracy staje się nieco przestarzała. Wobec pytania „czy wiedza nabyta podczas studiów wyższych stale wystarcza nauczycielowi w jego pracy” nauczyciele zazwyczaj powołują się na potrzebę systematycznego doskonalenia się w zawodzie, jednak często jest to enigmatyczne odniesienie do „kursów, szkoleń, seminariów” itp. form edukacyjnych bez podania konkretów. Czasem nawet niektórzy powołują się na ukończone warsztaty, tylko, że po bliższym poznaniu ich tematyki okazuje się, iż dotyczyły zakresu np. terapii uzależnień.

Część nauczycieli podejmuje różne działania doskonalące ich w zawodzie, nawet jeśli zakres programów nauczania jest od paru lat skonkretyzowany i nie obejmuje on w sposób znaczący nowości (co często ma miejsce w klasach młodszych). Jedni śledzą zmiany w popularnych programach, inni interesują się samymi komputerami. Jeszcze inni uważają, że największym ich wrogiem jest rutyna, a podnoszenia jakości swojej pracy na lekcjach nie odnoszą do samej

dziedziny przedmiotowej, skupiając się na jej metodyce. Inni doskonalenie się w zakresie przedmiotu traktują jako wzbogacanie swojej osoby, nawet jeśli nie będzie ono praktycznie wykorzystywane obecnie¹. Różne postawy wobec wiedzy, indywidualne podejścia do aktualnego stanu wiedzy własnej, do jej poziomu, do działania podejmowanego na rzecz jej poszerzenia i doskonalenia dają wyobrażenie o stosunku do pracy nauczyciela jako dydaktyka.

Będąc pedagogiem, nauczyciel pracuje z dziećmi. W zdaniu tym spotykają się dwa istotne elementy w jego pracy: dydaktyka i wychowawcy. Kompetencje związane z uczeniem (wykorzystywanie wiedzy przedmiotowej i metodycznej, angażowanie w pracę posiadanych umiejętności, planowanie pracy, kierowanie nią i prowadzenie procesu ewaluacji)² dają wyobrażenie o umiejętnościach zawodowych nauczyciela.

Postawa nauczycieli wobec obowiązków

Stosunek do pracy obejmuje analizę swoich zachowań dokonywaną przez samego nauczyciela³, umiejętność dostrzegania braków i niedoskonałości w działaniu własnym i co najważniejsze, chęć wprowadzania usprawnień.

Dowodem na wielość postaw przy pracy są odmienne zachowania się osób w szkole:

- dbających o poziom i zakres własnej wiedzy z dziedziny przedmiotowej, metodycznej czy wykorzystanie ich w praktyce szkolnej lub ich obojętność granicząca z fizyczną realizacją treści programu nauczania jedynie w celu przeprowadzenia lekcji na dany temat;
- zainteresowanych rozwojem zawodowym w dziedzinie, w jakiej pracują i mają nadzieję nadal funkcjonować oraz osób patrzących jedynie doraźnie na obecnie wykonywaną pracę;
- nauczycieli zainteresowanych efektami pracy własnej i korzyściami odnoszonymi przez uczniów i takich, dla których wyniki ich pracy są obojętne (chyba, iż chodzi o formalną ocenę dokonywaną przez przełożonych);
- krytycznie oceniających pracę własną, a przez to reprezentujących wysoki poziom kultury organizacyjnej i takich, dla których zawsze ich praca jest dobrze wykonywana.

¹ M. Bałażak, *Etyczny wymiar kultury organizacyjnej nauczyciela informatyki. Zarys problematyki* [w:] *Technika – Informatyka – Edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*, red. W. Furmanek, A. Piecuch, W. Walat, Wyd. Oświatowe FOSZE, Rzeszów 2005, s. 172.

² J. Sikorska, *Wiedza nauczycieli o uczniach* [w] *Teoria i praktyka kształcenie w dialogu i perspektywie*, red. A. Karpińska, Wyd. TRANS HUMANA, Bydgoszcz 2003, s. 315–316.

³ O roli nauczyciela w pracy szkolnej pisała C. Langier, *Wyzwania edukacyjne epoki płynnej nowoczesności – zarys problematyki*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2015, nr 2/12, s. 15.

W zasadzie podstawową działalnością nauczyciela w szkole jest nauczanie przez niego danego przedmiotu. W jego lekcjach uczestniczą różni uczniowie. Dlatego też nauczyciel powinien posiadać podstawy wiedzy⁴ o nich, ich możliwościach psychofizycznych, o pracy z nimi⁵ oraz o działalności organizacyjnej w zakresie stwarzania im warunków do pracy i nauki⁶. Od nauczyciela zależy: posiadanie lub nie wiedzy na temat jego uczniów, znajomość metod pracy z nimi, sposób i rodzaj podejmowanej współpracy (co w praktyce sprowadza się do indywidualności w stosunku do każdej grupy lub klasy).

Praca z uczniami jest jednocześnie działaniem z nimi jako ze zbiorowością⁷. Jej przebieg zależy od podejmowanych w określonej sytuacji metod pracy, form i sposobów współpracy. Bywa ona czasem utrudniona przez np. dużą liczebność uczniów w klasie, bardzo zróżnicowany poziom intelektualny dzieci, przez przejawiany przez nich poziom zainteresowania lekcją lub przez warunki zewnętrzne (np. wyposażenie pracowni) ułatwiające lub nie realizację tematu przez nauczyciela.

Jeśli zaś nauczyciel pracuje bez widocznego zaangażowania się w wykonywane czynności, jedynie fizycznie realizuje pracę, oznacza to, iż jego poziom zainteresowania uczniami i pracą z nimi jest znikomy, a jego postawa wobec pracy pedagogicznej przyjmuje mierną postać. Ocenic go można jako zupełnie niezainteresowanego dobrą pracą w szkole.

Nauczyciel, jako pracownik, jest osobą podlegającą przepisom prawa pracy, które odnoszą się do jego zawodu. Po części jest to obowiązujący kodeks pracy⁸, po części ustawa Karta nauczyciela⁹ i odnośne rozporządzenia resortu.

Kodeks pracy określa ogólne normy i zasady wykonywania pracy, zaś karta porządkuje pravidła jej realizacji w oświacie. Pierwszy dokument zawiera prawną zgodność nawiązania stosunku pracy, zakres odpowiedzialności prawnej w miejscu pracy, założenia bezpieczeństwa i higieny w czasie pracy, drugi zaś określa jej czas, formalne podstawy awansu zawodowego, kary i nagrody dla nauczyciela jako pracownika. Przepisy określają zakres, rozmiar i poziom obowiązków zawodowych każdego pracownika.

⁴ W. Kobyliński, *Bariery nowatorstwa i postępu pedagogicznego*, Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna w Siedlcach, Siedlce 1992, s. 13.

⁵ M. Lemper-Pychlan, *Naturalny autorytet w wychowaniu. Poradnik dla rodziców i wychowawców*, Wyd. HERDER, Kielce 2007, s. 49–50.

⁶ M. Feiner, *Ku nowym sposobom myślenia i praktykowania pedagogicznego*, „Edukacja” 1995, nr 3, s. 86–88.

⁷ Ch. Day, *Rozwój zawodowy nauczyciela*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004, s. 91.

⁸ Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1268).

⁹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, z późniejszymi zmianami (Dz.U. z 2015 r., poz. 357, 1268 i 1418).

Stosunek nauczycieli do pracy

Postawa nauczyciela wobec pracy, analizowana na podstawie spełniania powinności pracowniczych, wskazuje na poprawność i pełne spełnianie oczekiwań wobec niego w świetle prawa lub na przyjęcie jedynie pozorów jej realizacji. Z jednej strony mamy nauczycieli, którzy zawsze starają się w pełni realizować obowiązki zawodowe wynikające z ich prawnych podstaw, a z drugiej osoby, które wykonując pracę muszą, niekiedy wbrew sobie, przystosowywać się do wybranych przepisów i respektować je.

Jako pracownik w szkole, nauczyciel pozostaje w relacjach z dyrektorem placówki, innymi nauczycielami, pracownikami personelu technicznego placówki, rodzicami uczniów. Z niektórymi z nich jedynie spotyka się w szkole, z innymi współpracuje w różnym natężeniu powiązań (od ścisłego partnerstwa po luźne kontakty). Współpraca ta także wskazuje na postawę zaangażowania wobec zawodu pedagoga poprzez przedmiot podejmowanych kontaktów.

Nauczyciel wykonujący obowiązki zawodowe odpowiada za wiele rzeczy, nie tylko za realizację programu nauczania w danej klasie. Jego odpowiedzialność podczas wykonywania pracy stanowi miarę etyczno-moralną w odniesieniu do działalności pedagogicznej w szkole¹⁰. Odpowiada on za samo wykonywanie pracy, jako fizyczne realizowanie zadań zawodowych, za jej jakość i poprawność wykonywania. Istotna jest odpowiedzialność za placówkę szkolną jako miejsce działalności¹¹ i za jej obraz w środowisku.

Ważna jest też odpowiedzialność za podmioty, jakie występują w pracy nauczyciela – współpracownicy i jego uczniowie¹², za proces dydaktyczno-wychowawczy, za opiekę nad wychowanymi¹³, za ogólnie pojęte dobro dziecka¹⁴. Odpowiada także za siebie samego jako wychowawcę i nauczyciela, starając się, aby jego poziom i stosunek znamionowały wysoko ocenianą postawę wobec pracy.

¹⁰ M. Bałażak, *Wybrane elementy pracy nauczyciela pozwalające ocenić jego postawę zawodową*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2015, nr 2/12, s. 24–26.

¹¹ Por. Z. Ratajek, *Problemy oceny pracy nauczyciela*, WSiP, Warszawa 1981, s. 126.

¹² A.M. de Tchórzewski, *Nauczyciel w sytuacji konfliktu wartości* [w:] *Edukacja wobec dyalematów moralnych współczesności*, red. F. Adamski, A.M. de Tchórzewski, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1999, s. 36–37.

¹³ Z. Wołk, *Kultura pracy* [w:] *Ewolucja kwalifikacji nauczycieli w kontekście przemian edukacyjnych*, red. F. Szlosek, ITeE – AP IP – APS im. M. Grzegorzewskiej, Warszawa–Radom–Siedlce 2007, s. 200–201.

¹⁴ B. Muszyńska, *Etyka zawodowa nauczycieli i pracowników nauki* [w:] *Tradycja i współczesność edukacji i wychowania w Polsce*, red. A. Gołębiowski, A.M. Basak, Wyd. RUTHENUS, Radom–Krosno 2013, s. 184.

Zakończenie

Dobrze wykonywana praca dotyczy wielu aspektów funkcjonowania nauczyciela w szkole oraz reprezentowanych przez niego postaw. Jest tu i wiedza merytoryczna i metodyczna, potrzebne i przydatne w praktyce; występuje wiedza o uczniu; dbałość o poziomy wiedzy i jego stosunek do doskonalenia zawodowego. Poczesne miejsce zajmuje wieloraka możliwość podjęcia działań przez nauczyciela i różne sposoby realizowania się w pracy z innymi. Istotną rolę odgrywa odpowiedzialność i jej rozumienie przez nauczyciela.

Bibliografia

- Bałażak M., *Etyczny wymiar kultury organizacyjnej nauczyciela informatyki. Zarys problematyki* [w:] *Technika – Informatyka – Edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*, red. W. Furmanek, A. Piecuch, W. Walat, Wyd. Oświatowe FOSZE, Rzeszów 2005.
- Bałażak M., *Wybrane elementy pracy nauczyciela pozwalające ocenić jego postawę zawodową*. „Edukacja – Technika – Informatyka” 2015, nr 2/12.
- Day Ch., *Rozwój zawodowy nauczyciela*, GWP, Gdańsk 2004.
- Feiner M., *Ku nowym sposobom myślenia i praktykowania pedagogicznego*, „Edukacja” 1995, nr 3.
- Kobyliński W., *Bariery nowatorstwa i postępu pedagogicznego*, Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna w Siedlcach, Siedlce 1992.
- Langier C., *Wyzwania edukacyjne epoki płynnej nowoczesności – zarys problematyki*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2015, nr 2/12.
- Lemper-Pychlan M., *Naturalny autorytet w wychowaniu. Poradnik dla rodziców i wychowawców*, Wyd. HERDER, Kielce 2007.
- Muszyńska B., *Etyka zawodowa nauczycieli i pracowników nauki* [w:] *Tradycja i współczesność edukacji i wychowania w Polsce*, red. A. Gołębiowski, A.M. Basak, Wyd. RUTHENUS, Radom–Krosno 2013.
- Ratajek Z., *Problemy oceny pracy nauczyciela*, WSiP, Warszawa 1981.
- Sikorska J., *Wiedza nauczycieli o uczniach* [w:] *Teoria i praktyka kształcenie w dialogu i perspektywie*, red. A. Karpińska, Wyd. TRANS HUMANA, Białystok 2003.
- Tchórzewski de A.M., *Nauczyciel w sytuacji konfliktu wartości* [w:] *Edukacja wobec dylematów moralnych współczesności*, red. F. Adamski, A.M. de Tchórzewski, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1999.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, z późniejszymi zmianami (Dz.U. z 2015 r., poz. 357, 1268 i 1418).
- Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1268).
- Wołk Z., *Kultura pracy* [w:] *Ewolucja kwalifikacji nauczycieli w kontekście przemian edukacyjnych*, red. F. Szlosek, ITeE – AP IP – APS im. M. Grzegorzewskiej, Warszawa–Radom–Siedlce 2007.